

OORLOG & ADEL

Oorlog & Adel

LAATSTE DER HUZAREN TE PAARD

JONKHEER
WILLEM FRANÇOIS
CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL

UITGEVERIJ U2PI

© Uitgeverij U2pi BV (www.jouwboek.nl), Voorburg
1e druk oktober 2014

Titel: Oorlog & Adel

Auteurs: Jonkheer W.F. Clifford Kocq van Breugel
& Herman Schrijver

ISBN: 978-90-8759-454-1

NUR: 681

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Over mijn grootouders en overgrootouders	9
korte genealogie ten behoeve van de lezer	11
Mijn vader en mijn moeder	
Moeder	13
Mijn vader (en mijn eerste levensjaren in Berlijn van 1914 tot 1918)	16
Na de Eerste Wereldoorlog	20
Landgoed “Bornia” in Driebergen-Rijsenburg	22
Vader, de zakenman	25
Vader en de Tweede Wereldoorlog	27
Mijn eigen leven, Prille jeugd	28
Kleutertijd	33
Verhuizing naar landgoed “Bornia”	40
Lagere schooltijd	44
Middelbare schooltijd	52
Studententijd	55
Lustrum van de Universiteit van Utrecht, zomer 1936.	62
Ik ontmoet Jeanne, mijn toekomstige echtgenote!	
Militaire dienstitijd vanaf oktober 1936	73
Dienstitijd bij het Eerste Eskadron Pantserwagens	77
Verloving	79
Beëdiging 1 december en huwelijk 2 december 1939	82
Kasteel “De Schaffelaar” in Barneveld	84
Huwelijksreis en wonen in hotel De Roskam in Barneveld	87
Mobilisatie	90

“De meidagen”, de eerste vier oorlogsdagen	93
De strijd tot de capitulatie	96
Na de capitulatie	106
Bezettingstijd	118
Opgepakt, naar Kamp Amersfoort en ontsnapt	122
Voor de tweede keer opgepakt	134
Eten, handel en bombardementen	138
De bevrijding en direct na de oorlog	140
Naar Nederlands-Indië, voorbereidingen en de reis	143
Aankomst in Batavia	146
De Eerste Politie Actie	150
Naar het Derde Eskadron Pantserwagens op Zuid-Sumatra	160
Terug in Batavia	169
Naar huis!	177
Weer thuis en dan...?	180
Aan het werk!	183
Mijn zusters Nono en Loekie	188
Mijn vrouw	192
Mijn kinderen Pieter, Madeleine, Anton, Egbert en Caspar	195
De schietvereniging Driebergen	207
De sociëteiten	209
De laatste jaren	210

Voorwoord

Het is een understatement van de eerste orde als ik op 100-jarige leeftijd zeg dat ik inmiddels al een beetje op leeftijd begin te komen. Het schijnt zo te zijn, dat de mens in de laatste periode van het leven steeds vaker terugkijkt. De laatste jaren is mij dat in ieder geval zeker overkomen.

En meer en meer ontstond bij mij de wens om mijn levensgeschiedenis op papier te krijgen. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan!

Toch gaan de dingen soms zoals ze gaan. Onverwacht kreeg ik het aanbod om dat voor mij te doen van de schrijver van de autobiografie die nu voor u ligt. Bijzonder, hij héét Schrijver en is nu ook “mijn” schrijver.

Pas als je daadwerkelijk begint aan zo’n biografie merk je hoe tijdrovend dat is.

Wat vertel je wel en wat niet?

Waar besteed ik veel aandacht aan en welke zaken worden slechts “aangetipt”?

Welke indeling van hoofdstukken maken we?

In de eindfase: welke lay-out? Welk lettertype?

Foto’s? Ja? Hoeveel dan?

En nog veel meer kleine en grotere vragen.

De uiteindelijke vorm en inhoud van dit boek zijn dus de uitkomst van allerlei soorten beslissingen, maar ik hoop dat het

voor de lezers een leesbaar en interessant geschrift is geworden.

In elk geval is mijn hoofddoel bereikt, nl. aan mijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen mijn levensgeschiedenis aanreiken.

En dat in de hoop, dat het mij gegeven mag zijn om er met hen over te praten en hun vragen te kunnen beantwoorden.

Uiteraard hoop ik bovendien, dat ook anderen dit boek de moeite waard vinden om er kennis van te nemen.

Ik wens u allen veel leesplezier!

Willem van Breugel

Over mijn grootouders en overgrootouders

Grootvader van mijn moederskant, dus mijn overgrootvader, Dorrepaal, had zijn vrouw in Indië ontmoet.

Hij was best wel slim en had Indisch recht gestudeerd in Leiden. Waarschijnlijk was hij avontuurlijk aangelegd en dacht hij dat die studie wel een kans zou zijn om in Indië terecht te komen en zo ook tegelijk wat van de wereld te zien.

Hij is daar dan ook prompt aangesteld als landrechter, een door het “koloniale regiem” aangestelde rechterlijk ambtenaar.

In Batavia! Toen nog een interessante stad en hij had het daar dan ook wel naar zijn zin.

Daar ontmoette hij “haar”, dochter van een Nederlandse vader en een “inlandse”, zoals dat wel genoemd werd, dus een halfbloed juffrouw, die getrouwd was geweest met ene Jonkheer Van Alphen. Zij was waarschijnlijk heel lief, klein en niet echt knap, ook niet echt lelijk, maar wel met “karakter”!

Rijk dus! Rijk, omdat haar vader een grote suikerplantage en nog wat andere cultuurondernemingen had en daardoor zeer vermogend was geworden.

Die overgrootmoeder heette Kaa Loöt. Natuurlijk maakten wij, mijn zonen en ik, daar Kloot van!

Mijn overgrootmoeder is twee keer getrouwd geweest. Eerst met ene jonkheer Van Alphen en toen met ene mijnheer

Dorrepaal. Uit dat laatste huwelijk werd mijn grootmoeder geboren. Waarop mijn zoon Egbert zei: “Hoe kan nou een “Dorre paal” kinderen krijgen??!

Door te trouwen met juffrouw Kaa Loöt dus....! (Samen stiekem lachen!)

Korte genealogie ten behoeve van de lezer

Grootouders vaderskant:

Grootvader: **Jhr. Willem François Clifford Kocq
van Breugel, Lt. Kol. Mrs. b.d.**

Grootmoeder: **Wibbina Clara Roelofs**

Zij was “suffragette”, strijdster voor vrouwenemancipatie en vrouwenkiesrecht. Tevens vriendin van Aletta Jacobs en Mina Drukker.

(deze grootouders werden door mij aangesproken als “grootvader” en “grootmoeder”)

Grootouders moederskant:

Grootvader: **Mr. Christianus Theodorus Franciscus
Thurkow**

Grootmoeder: **Wilhelmina Georgina Leonora Dorrepaal**

(deze grootouders werden door mij aangesproken als “opa” en “oma”)

Ouders:

Vader: **Jhr. Mr. Dr. Jelle Roelof Clifford Kocq
van Breugel**

Moeder: **Julie Stephanie Turkow**

Mijn vader en mijn moeder

Moeder

Als ik nadenk over mijn moeder bedenk ik onmiddellijk dat ik duidelijk minder over haar te vertellen heb dan over mijn vader.

Niet dat zij minder belangrijk was binnen ons gezin. Integendeel! Zij was de spil waarom alles in ons gezin draaide. Zij regelde alles.

Ik was ook erg op haar gesteld. Zó erg zelfs dat op een keer, toen zij naar Zwitserland wilde gaan om haar moeder te bezoeken die daar in een hotel verbleef en die gezondheidsproblemen had, zij van mij niet weg mocht gaan! Ik was toen een jaar of zeven, denk ik.

In koken was zij niet echt gespecialiseerd, maar dat merkte ik pas later toen zij een huishoudster in dienst nam. Die mevrouw was wel huishoudster, maar zij was ook gek op koken, want dat kon ze verrekte goed en is dat toen maar blijven doen.

Moeder was dan wel niet echt heel goed in koken, maar zij was wel goed in het bereiden van “toespijzen”, vooral “ongel-ongel” en “kwee-talam”.

Ongel-ongel bestond uit een soort ruitvormige blokjes van Javaanse suiker met “agar-agar” en die waren gewenteld in geraspte kokosnoot. Heerlijk!

In Berlijn zag ik haar als kleine jongen niet zo veel, want zij had vele verplichtingen als echtgenote van mijn vader, de

diplomaat. Zij was dan ook heel blij toen mijn vader daarmee stopte, want ze had een hekel aan steeds weer omkleden en “opzitten en pootjes geven” bij al die officiële gelegenheden.

Veel later, op Bornia, had zij altijd veel verse groente uit de eigen moestuin, de broeibakken en het warenhuis. Daar zorgde een “tuinbaas” voor en een “onderbaas”, maar ook anderen die voor bladherkenning zorgden e.d.

In haar jongere jaren tenniste zij nog wel eens, maar na haar huwelijk bijna niet meer.

Zij is wel altijd een echte steun en toeverlaat voor mijn vader geweest.

Vóórdat mijn ouders trouwden is mijn moeder nog eens teruggegaan naar Nederlands-Indië om te kijken waar zij was opgegroeid.

Ze was uitermate muzikaal. Zij kon héél goed pianospelen en heel goed noten lezen. Vaak zong ze, met een goede stem, bij haar pianospel. Van haar opgespaarde kleedgeld heeft ze zelfs een echte concertvleugel gekocht!

Mijn moeder overleefde mijn vader vrij lang, zoals dat in die tijd nog vaak voorkwam. Zogenaamd “het zwakke geslacht”, maar ondertussen...!

Zij heeft na het overlijden van mijn vader nog heel lang op zichzelf willen leven. Dat ging lang goed, omdat zij die wens ook doorzette en in Driebergen aan de Hoofdstraat bleef wonen.

Dat huis had geen terrasje, maar als het zonnetje lekker scheen ging ze gewoon voor het huis op een bankje zitten en genieten. Ik heb haar daar nog vaak opgezocht, thee gedronken en een drankje gedaan.

Tot op hoge leeftijd bleef ze heel kwiek. Toen zij later aan hulp toe was in verband met trappen lopen schafte zij een stoeltjeslift aan en vond het toen allemaal verder weer prima.

Heel trots werd die stoeltjeslift dan ook aan iedereen getoond. Elke keer als ik bij haar kwam zei ze: “Kijk eens wat ik gekregen heb?” en dan liet zij zich weer naar boven en terug brengen door dat ding.

“Kijk, zo gaat dat! Wil je ook eens?”

Tenslotte vond “men” dat zij naar een verzorgingstehuis moest. Die tehuizen waren nogal selectief en namen niet zomaar iedereen op, maar haar wel. We hebben samen nog haar kamer met meubels uit haar woning ingericht, heel gerieflijk.

In Driebergen hadden wij intussen haar huis helemaal ingericht ter voorbereiding op haar thuiskomst. Alles gelijkvloers, een natte ruimte beneden enz.

Maar na betrekkelijk korte tijd werd zij naar de ziekenboeg in dat tehuis overgebracht, waar ze met vier dames op lag en uiteindelijk is zij niet meer naar Driebergen teruggekeerd.

Mijn jongste zus heeft haar huis uit de erfenis genomen, maar wat ze daar uiteindelijk mee heeft gedaan weet ik niet. Ik ga er eigenlijk van uit dat haar man, De Beaufort, het wel verkwanseld zal hebben.

Toen mijn moeder in Zeist overleed op 23 februari 1973 was ze betrekkelijk oud voor die tijd.

Mijn vader

(en mijn eerste levensjaren in Berlijn van 1914 tot 1918)

Vader was in Berlijn werkzaam als diplomaat bij het Nederlands Gezantschap vanaf 1907.

Hij trouwde in Berlijn met mijn moeder in 1911 en mijn oudste zuster, Wilhelmina Georgina Leonora (later door iedereen Nono genoemd) werd in 1912 daar geboren.

In die tijd was er in Berlijn een “gezantschap” gevestigd en geen ambassade. Er was dan ook een “gezant” en geen “ambassadeur”. Nederland was een klein land en de regering had geen geld voor een officiële ambassade.

Mijn vader was “Minister-resident bij het Gezantschap der Nederlanden in Berlijn”.

Er werd hem vaak gevraagd: “Jullie vertegenwoordigen toch niet alleen Nederland, maar ook Nederlands-Indië?”

En het antwoord was dan: “Nee, want dat is geen echte kolonie van Nederland.”

Verbazing alom, maar wettelijk gezien was dat ook zo. Zo kon je bijvoorbeeld in Nederlands-Indië geen grond in bezit krijgen als Nederlander (en ook geen enkele buitenlander was dat toegestaan, al vanaf de V.O.C.-tijd). Je kon grond alleen maar huren van de bevolking, bestaande uit vele stammen en Sultanaten.

In 1912 zat mijn vader dus al een jaar of vijf in Berlijn en was voor zijn gevoel eigenlijk al eens aan overplaatsing toe.

Toen werd aan hem de vraag gesteld: “Van Breugel, wil je ons een plezier doen? De gezant wordt oud, er dreigt een oorlog in Europa, in elk geval tussen Duitsland en Frankrijk, en wij willen graag neutraal blijven. Wil jij alsjeblieft blijven?”

Het was namelijk de regel dat gezanten niet vanzelfsprekend met pensioen gingen, maar dat werd aan henzelf overgelaten.

En deze gezant bleef op zijn post, want hij mocht niet met pensioen gaan van zijn vrouw!

Zij zei: “Jij blijft zitten tot aan je dood!”, want ze was erg gesteld op status en aanzien!

Mijn vader was redelijk volgbaar en antwoordde: “Eigenlijk ben ik aan overplaatsing toe, maar ik kan jullie wel begrijpen.”

De Eerste Wereldoorlog had hij aan zien komen, ook net op tijd, en hij zei tegen mijn moeder, die zwanger was van mij, en tegen mijn oudste zuster: “Gaan jullie maar gauw naar Nederland, want het wordt hier misschien te gevaarlijk als er oorlog komt.”

Dat de oorlog kwam, daar kreeg hij ook gelijk in, maar echt gevaarlijk werd het pas veel later, in de laatste dagen van de oorlog in 1918, tijdens de “Spartacus-opstand”.

Toen heeft hij in Berlijn nog de kogels moeten ontwijken door zich te dekken tegen de huizen aan.

Maar toen de oorlog inderdaad uitbrak was het zeer rustig en ging hij naar Den Haag om zijn pasgeboren zoon te bekijken.

Hij kwam daar veel later aan dan hij verwacht had, omdat door de oorlog het treinverkeer in Duitsland behoorlijk ontregeld

was en de treinen heel onregelmatig reden.

Toen hij dan eindelijk de kamer in kwam bij mijn moeder zei zij: “Je bent te laat! Je stamhouder ligt al in zijn wieg!”

Wat later vertelde hij dat we weer gewoon in Berlijn konden komen wonen. En we zijn dus met z’n drieën weer per trein teruggereisd. Ik in de lade van een oude kast! Een reiswieg of zoiets “nog even” kopen, daar werd de tijd niet voor genomen...

In Berlijn hebben we tot bijna het einde van de Eerste Wereldoorlog gewoond.

De regering in Den Haag vroeg of hij misschien kon zorgen voor neutraliteit. Dat heeft hij ook gedaan! Hij was heel actief en kwam overal achter.

Als hij weer iets hoorde over plannen van de Duitsers stapte hij meteen naar de Minister van Buitenlandse Zaken toe (hij sprak voortreffelijk Duits en schreef zelfs gedichten in het Duits) en zei dan: “Ik hoor dat jullie dit en dat van plan zijn en dat kun je wel ontkennen, maar als ik dat hoor klopt het! Maar als je dat doet wordt mijn koningin heel boos en dat betekent dat jullie dan 650.000 man verse troepen tegenover je krijgen. Jullie hebben het nu al niet zo makkelijk en de oorlog gaat langer duren dan jullie denken, dus ik zou het maar niet doen!”

En dan ging het inderdaad niet door.

“Den Haag” vond dat achteraf té rechtstreeks en niet echt diplomatiek. En dat wás het ook niet, maar zo moest je wel met de Duitsers omgaan, want als je bij Duitsers alles voorzichtig en diplomatiek behandelt luisteren ze niet en lachen ze je uit. Maar “Den Haag” bleef kritisch en vond toch dat hij te

rechtstreeks was in zijn optreden.

Vader reageerde daarop door te zeggen: “Ik heb alle moeite gedaan en bereikt dat we neutraal konden blijven en vind de kritiek niet terecht. Ik vind juist dat mijn manier de moderne manier van diplomatie is. Als jullie dat niet zo vinden dan stop ik!”